

цілому.

Формування організаційно-підприємницького капіталу є не менш значимим, оскільки це розвиток навичок і знань, необхідних для успішного ведення бізнесу, управління персоналом, фінансової грамотності, маркетингових стратегій та стратегічного планування розвитку мереж та комунікаційних зв'язків між підприємцями для обміну досвідом та можливостями співпраці.

Вивчення власного досвіду та аналізування успіхів та невдач у підприємстві, внутрішніх економічних процесів України та досвіду інших країн з передовими бізнес-технологіями постає корисним надбанням для сучасного підприємництва та його успішного розвитку.

Література

1. Підприємці – головна рушійна сила будь-якої економіки. Режим доступу: <https://dp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/611829.html>
2. Указ Президента Про стратегію сталого розвитку «Україна -2020». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>

УДК 339.138:378.4

Черниш О.В. к.е.н., доцент,
Київський національний університет
технологій та дизайну, м. Київ, Україна

ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗВО

Процеси формування ринкового середовища в Україні обумовлюють постійне загострення конкуренції, яка охоплює не тільки виробничу, але й інші сфери, зокрема, освітню. Адже навчальні заклади продукують освітні та наукові послуги, створюють суспільні блага. На сьогодні загально визнаним та незаперечним є функціонування сфери освіти, як ринку освітніх послуг, на

якому діють попит і пропозиція, їх взаємодія, наявний механізм формування ринкової рівноваги та встановлення врівноваженої ціни на освітні послуги.

Одним з основних напрямів стратегічного планування є розробка конкурентної стратегії, в якій відображено конкурентні переваги та перспективи ефективного функціонування й розвитку ЗВО. Конкурентні переваги є проявом переваг над конкурентами в економічній, технічній, організаційній та інших сферах діяльності підприємства, які можуть бути виміряні економічними показниками [1].

Слід зазначити, що важливим складником системи конкурентних переваг ЗВО є компетентнісна складова, що є основою якісних характеристик продукту, сервісу, менеджменту. За відсутності кваліфікованого сучасного мотивованого персоналу (науково-педагогічних працівників та співробітників), за відсутності розвиненої управлінської та організаційної інфраструктури, ЗВО не матиме конкурентних переваг та високих показників результативності у довгостроковому періоді порівняно з конкурентами.

Таким чином, для формування стратегічної (довгострокової) конкурентоспроможності ЗВО слід керувати компетенціями та його конкурентними перевагами у короткостроковій та довгостроковій перспективі. В основі конкурентної переваги лежить специфічний досвід роботи та навички, професіоналізм персоналу ЗВО, якими не володіють конкуренти та який не можна набути за короткий проміжок часу.

У цьому сенсі формування конкурентної переваги ґрунтується на компетенціях і по-суті, тотожно розробці конкурентної стратегії як способу досягнення переваги на конкретному ринку. У загальному випадку можна говорити про існування ланцюжка: компетенції – конкурентні переваги – конкурентоспроможність – конкурентний потенціал (стратегічний потенціал).

Конкурентоспроможність ЗВО визначається якісними та ціновими параметрами освітніх послуг і значною мірою залежить від системи фінансово-

економічних, організаційно-правових, науково-технологічних, кадрових, управлінських, демографічних та політичних чинників її забезпечення.

Так, до системи основних чинників, що впливають на конкурентні переваги ЗВО, Р.О. Фатхутдінов включає: науково-освітній потенціал, матеріально-технічну базу, спектр освітніх послуг, ціни на освітні послуги, форми навчання а також маркетингові інструменти просування освітніх послуг. На думку Н.І. Верхоглядової, рівень конкурентоспроможність ЗВО на ринку освітніх послуг визначається саме кваліфікацією науково-педагогічних працівників, рівнем розвитку матеріально-технічної бази, кількістю спеціальностей, за якими навчальний заклад здійснює підготовку, конкурентоспроможністю випускників на ринку праці [2].

Науковці Л.Л. Антонюк та В.І. Сацик зазначають, що конкурентоспроможність ЗВО забезпечується його здатністю посідати та утримувати стійкі позиції на ринку освітніх послуг за рахунок: наявного потужного науково-педагогічного потенціалу; здійснення широкого спектру фундаментальних і прикладних досліджень; високого потенціалу генерування нових знань; ефективного трансферу технологій в економіку; наявності прогресивних систем підготовки і перепідготовки кадрів найвищої кваліфікації. Водночас фінансова автономія, належне фінансування досліджень та створення відповідних стимулів для партнерства з бізнесом є, на їхню думку, ключовими екзогенними чинниками конкурентного лідерства національних ЗВО [3].

У якості найбільш впливових чинників, що забезпечують конкурентоспроможність ЗВО, І.О. Царенко виокремлює здатність закладу ефективно залучати власний науково-освітній потенціал, постійно вести наукову діяльність, активно впроваджувати нові спеціальності у відповідності до потреб ринку праці, збільшувати кількість абітурієнтів за рахунок активної профорієнтаційної та маркетингової кампанії, брати активну участь у грантових

програмах, посідати високі позиції у вітчизняних та міжнародних рейтингах [4, с. 60].

Угорські дослідники А. Страмбу-Діма та К. Вегес вважають, що у XXI ст. університети зможуть утримати свій високий конкурентний статус лише за умови підвищення ефективності системи внутрішнього управління, розширення сфер діяльності, диверсифікації ресурсної бази, стимулювання наукових досліджень, створення підприємницької культури [3, с. 36].

Виділяють зовнішні та внутрішні чинники, які чинять безпосередній вплив на конкурентоспроможність ЗВО.

До системи внутрішніх чинників забезпечення конкурентоспроможності ЗВО належать: – *фінансово-економічні* (ефективність господарської діяльності, рівень фінансування науково-дослідної роботи, забезпеченість фінансовими ресурсами, маркетингові комунікації, цінова політика навчального закладу); – *організаційно-правові* (організаційна структура ЗВО, розподіл прав і відповідальності, рівень підготовки студентів, рівень використання у навчальному процесі інноваційних методів навчання і викладання, система управління якістю); – *науково-технологічні* (якість матеріально-технічної бази, швидкість оновлення матеріально-технічної бази, науковий потенціал ЗВО); – *кадрові* (укомплектованість кадрового складу, кваліфікація науково-педагогічних працівників); – *управлінські* (стиль управління, рівень якості менеджменту ЗВО) [5].

Посилення впливу управлінських чинників на конкурентоспроможність ЗВО спричинило прийняття нового Закону України «Про вищу освіту», який створив підґрунтя для посилення їхньої автономії. Зовнішні чинники забезпечення конкурентоспроможності є тими неконтрольованими детермінантами, що впливають на діяльність будь-якого ЗВО і мають ряд характерних особливостей: виникають незалежно від діяльності конкретної освітньої установи; змінність одного чинника впливає на інші; здійснюється

одночасний вплив значної кількості чинників на різні аспекти діяльності ЗВО; швидкозмінність умов зовнішнього середовища функціонування ЗВО; характеризуються значним рівнем невизначеності.

Таким чином, для ефективного та конкурентоспроможного функціонування вітчизняних ЗВО в умовах адаптаційних змін необхідна досконала стратегія управління розвитком їх конкурентного потенціалу.

Література

1. Бельтюков Є.А. Конкурентна стратегія підприємства: сутність та формування на основі оцінки рівня конкурентоспроможності / Є. А. Бельтюков, Л. А. Некрасова // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 2. – С. 6-13.
2. Верхоглядова Н.І. Економічний вимір якості вищої освіти як складової національної конкурентоспроможності: монографія / Н.І. Верхоглядова. – Донецьк: Вид-во ДНУ, 2004. – 196 с.
3. Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні: монографія / [А.Ф. Павленко, Л.Л. Антонюк, Н.В. Василькова, Д.О. Ільницький та ін.]; за заг. ред. д. е. н., проф. А.Ф. Павленка та д. е. н., проф. Л.Л. Антонюк. – К.: КНЕУ, 2014. – 350 с.
4. Царенко І.О. Механізм державного регулювання конкурентоспроможності вищої освіти України: дис. канд.: 08.00.03. – економіка та управління національним господарством / І.О. Царенко. – Кропивницький, 2018. – 297 с.
5. Безтелесна Л.І. Суть та чинники впливу на конкурентоспроможність вищих навчальних закладів / Л.І. Безтелесна, І.А. Либак // Економіка і суспільство. – 2017. – № 9. – С. 145–151.